

Slutrapport från AG Etik

Inledning

Det finns inom Svenska Brukshundklubben (SBK) ett behov av nya etiska regler och riktlinjer och dessa måste omfatta alla funktionärskategorier. Etiska spörsmål diskuteras för närvarande inom organisationen vilket är positivt. Eventuella förväntningar på ett regelverk där allt regleras i detalj och inget överlämnas till det egna omdömet kommer dock aldrig att uppfyllas, det ligger i etikens natur. Det uttrycks ibland farhågor för att regler skulle fungera så att allt som inte är direkt förbjudet där är tillåtet och att funktionären inte behöver använda sitt eget omdöme. Tyvärr kan en liten krets av personer agera så men frågan är hur de då hade gjort utan några regler alls?

Svenska Kennelklubbens (SKK:s) etiska regler (häftet "Anvisningar för exteriördomare samt domaretiska regler") är förstas inriktade på utställningsdomare (och i någon mån andra funktionärer vid utställning). Deras användbarhet vid SBK:s typer av prov (bortsett från utställningar) är klart begränsad.

SBK:s etiska regler (t ex Organisationspärmen 3.8 a, Tävlingspärmen 13.7 a, "Etiska regler för SBK") baserar sig i hög grad på en gammal version av SKK:s regler och ger inte heller så mycket för SBK:s typer av prov.

Ambitionen hos AG Etik har varit att ta fram ett grundpaket som kan gälla för alla SBK:s prov och tävlingar (undantaget utställningar där rimligen SKK:s regler ska gälla). Man kan sedan å ena sidan behöva komplettera med speciella anvisningar för vissa typer av prov, å andra sidan kanske ta bort en del regeltext som med fördel täcks in av grundpaketet.

Implementation

Ett införande av nya etiska regler och riktlinjer bör föregås av information t ex via artiklar i tidningen Brukshunden. I de fall någon prov- eller tävlingsform ser problem med att omgående anpassa sig till de nya förhållandena måste åtminstone en tidsplan för anpassningen tas fram.

I vissa fall kan justeringar i gällande regelverk behövas för att man lättare ska kunna anpassa sig till nya etiska regler och riktlinjer. Sådana ändringar får då inordnas in i det ordinarie revideringsarbetet.

Funktionärskategorier

Vilka olika funktionärer som tjänstgör varierar med typen av prov och kanske också mellan olika prov av samma typ. En distinktion kan göras mellan de funktionärer som har någon form av utbildning och auktorisation och de övriga. De auktoriserade funktionärerna har så gott som alltid en funktion där de kan påverka hunds resultat. Den särskilda rapporteringsskyldigheten angående oacceptabelt beteende hos hund som SKK ålägger funktionärer måste också, enligt de exempel som ges, vid SBK:s typer av prov anses gälla de auktoriserade funktionärerna. De kan också förväntas ha en mera ingående kännedom om SBK:s etiska regler och riktlinjer än funktionärer som kanske är nya inom organisationen och inte tidigare engagerats vid prov. De kan alltså behöva upplysa de biträdande funktionärer som engageras om etiska regler och riktlinjer.

Etiska regler och riktlinjer är intressanta för betydligt fler kategorier av funktionärer än domare. Att en domare blir tvungen att fatta beslut där objektiviteten kan ifrågasättas är de flesta medvetna om. Men det kan också handla om att en funktionär (tävlingsledare, domare etc) måste ta ställning till hur hundarna ska prövas. Valfriheten kan vara mer eller mindre stor beroende på provform. En funktionär kan också förväntas ha tillgång till "inside information" som kan delges tävlande eller användas för egen vinning.

Funktionärs uppträdande vid och utanför prov

I den regeltext som SKK lagt in i alla regelpaket nämns skyldighet för deltagare att uppträda på ett korrekt sätt gentemot funktionärer och andra deltagare. Detta krav gäller givetvis i minst lika hög grad för funktionärer. Att uppträda på ett korrekt sätt innebär exempelvis att inte komma med nedsättande omdömen. En saklig diskussion kring vad som inträffar vid prov måste dock kunna få förekomma, tidpunkten för den måste förstås väljas så att den inte inverkar menligt på provarrangemangen.

Auktoriserade funktionärer har av naturliga skäl ofta status som auktoriteter och deras synpunkter kan väga tungt även då de inte är i tjänst utan bara är åskådare vid prov eller tävling. Ofta är det dock så att tjänstgörande funktionärer har en mycket bättre möjlighet att se och inte minst höra vad som sker vid provet. Speciellt domare råkar ofta ut för att på hörsägen förväntas ta ställning till olika situationer. Det är då viktigt att klargöra att man möjligen kan diskutera en viss situation i princip men inte vad som påstås ha hänt vid ett visst tillfälle. Ofta går nämligen meningarna isär även bland de närvarande, beroende på olika synvinkel såväl bildligt som bokstavligt. En deltagares skildring av vad som skett måste alltid betraktas som en partsinlägga. De tjänstgörande funktionärerna har också ofta att mycket snabbt ta ställning till de situationer som uppkommer.

En tjänstgörande funktionär har flera skäl att hålla en viss distans till deltagarna vid provet. Dels kan ett alltför nära umgänge med vissa deltagare göra att funktionärens objektivitet ifrågasätts, dels kan fokuseringen på uppgiften som funktionär också kräva en viss distans.

Jävssituationer

Med jävssituation avses här främst att funktionären har en sådan relation till deltagande hund eller förare att det framstår som mindre lämpligt att tjänstgöra vid provet i fråga. Det intressanta är alltså inte funktionärens tilltro till sin egen förmåga att uppträda objektivt i alla de situationer som kan uppkomma. Det räcker inte med en korrekt behandling utan den ska också för en utomstående betraktare framstå som korrekt. Det framförs ibland att det inte är någon fördel för det deltagande ekipaget med en nära relation till t ex domaren på så vis att bedömningen inte blir ”snällare” utan tvärtom hårdare. Detta är inte heller tillfredsställande då alla ekipage ska behandlas lika och måste snarast ses som en indikation på att något är fel.

Nedan beskrivs ett antal relationer där ett direkt förbud föreligger. De kan också ses som en beskrivning av ”nivån” på relationen och användas vid ett personligt ställningstagande även vid andra typer av relationer.

Det ideala fallet vore förstås funktionärer utan någon som helst koppling till eller kännedom om de deltagande hundarna och förarna. Detta är dock en helt utopisk situation och det måste också ses som en styrka för organisationen med funktionärer som är aktiva även som tävlande etc.

De fall som angetts som regler omfattar en direkt koppling (utan mellanled) mellan funktionären och hund eller förare. Denna koppling kan vara oupplöslig (t ex barn-förälderrelation) eller av mera temporär natur (t ex att funktionären tävlat med hunden). I den senare kategorin är det rimligt med en ”karenstid” om sex månader efter vilken man inte nödvändigtvis måste ta hänsyn till relationen.

Hundrelaterade - regler

En funktionär får inte tjänstgöra vid prov för:

- Hund som funktionären äger eller ägt *
- Hund som funktionären tävlat med *
- Hund som funktionären tränat *

För agility tillkommer att en domare inte får döma lag som domaren normalt tävlar i.

För agility och lydnadsklass tillkommer enligt regeltexten att domare inte får döma hund som under de senaste sex månaderna före provet ägts, tränats eller tävlats av person i domarens hushåll.

För IPO tillkommer enligt regeltexten att domaren inte får döma hund som någon från hans hushåll äger, är i besittning av eller har i sin vård.

För MH/MT tillkommer enligt regeltexten att funktionär inte får tjänstgöra för i familjen ägd hund, eller hund av egen uppfödning, samt att hund som under de senaste sex månaderna ägts, trimmats, tränats, vårdats eller uppvisats av funktionär, inte får anmälas till mentalprov då ifrågasättande funktionär verkar. Detsamma gäller även då annan särskild omständighet föreligger som kan komma att rubba förtroendet för domares opartiskhet.

Hundrelaterade - resonemang

Vid med * markerade punkter tillämpas en karenstid om sex månader. Begreppet ”tränat” kräver en speciell förklaring. Här avses en individuell träning mot någon form av ersättning. Det handlar alltså inte om deltagare i samma träningsgrupp eller om funktionären hållit kurs för flera deltagare etc.

En uppfödare måste anses ha en direkt relation till hundar av sin egen uppfödning. De resultat dessa hundar uppvisar är också i viss mån kvitton på resultat av uppfödarens arbete. Även om det kan ses som önskvärt så är det i praktiken knappast möjligt för en uppfödare att i alla lägen undvika att tjänstgöra som funktionär för sin egen uppfödning.

Avkomma efter avelshund som funktionären innehar är ett snarlikt fall. Relationen är ännu svårare att ha kontroll på för funktionären och den är dessutom varken direkt eller oupplöslig.

Agilitylag består normalt av fyra ekipage men får starta med tre ekipage vilket skulle kunna innebära en möjlighet att den fjärde föraren i stället fungerar som domare vilket förstås inte är acceptabelt.

Personrelaterade - regler

En funktionär får inte tjänstgöra vid prov där deltagare är:

- Funktionärens ”partner” oavsett form (äktenskap, registrerat partnerskap etc) och boendeförhållanden (sambo, särbo etc)
- Funktionärens förälder eller barn
- Person i funktionärens hushåll oavsett relation i övrigt

För IPO gäller dock enligt regeltexten att figurant ur samma hushåll som någon av förarna kan sättas in vid alla arrangemang.

Personrelaterade - resonemang

Det finns förstås gott om ytterligare relationer som kan göra det mindre lämpligt att tjänstgöra som funktionär. Släktrrelationer kan vara mer eller mindre starka, vänskapsrelationer kan vara väl så starka som dem som angivits i reglerna ovan etc.

Övrigt - resonemang

Funktionären kan ha ett personligt intresse av resultaten vid provet även utan att ha någon speciell relation till deltagande förare eller hundar. Ett exempel är kvalificering till SM då man kommer att jämföra resultat vid ett antal prov.

”Inside information” – regler

I samtliga regelverk finns inskrivet en bestämmelse om att domare inte får tävla i någon klass på prov där domaren själv dömer.

Även om det för de flesta ses som självklart kan det finnas behov av en regel innebärande att man inte får vara både funktionär och tävlande vid samma prov.

För bruks och IPO gäller enligt regeltexten att förare/ägare till deltagande hund inte får tjänstgöra som funktionär inom den klass där hunden deltar.

”Inside information” – resonemang

Det finns goda skäl att hålla isär rollerna som funktionär och tävlande även för andra funktionärskategorier än domare. Ett sådant skäl är att övriga deltagare inte ska behöva fundera över var funktionärens fokus ligger: på funktionärsinsatsen eller på det egna tävlandet. Ett tyngre skäl är att en funktionär, som samtidigt är deltagare vid provet, kan misstänkas få tillgång till ”inside information” som ger otillbörliga fördelar gentemot övriga deltagare. Det handlar inte om funktionärens intention eller syn på sin egen förmåga att utnyttja informationen utan liksom vid jävssituationerna det lämpliga i förhållandet.

Det kan aldrig undvikas att vissa personer har mera kunskap om hur arrangemangen vid ett prov kan tänkas se ut. Det kan vara förare från arrangörsklubben eller personer som tjänstgjort vid tidigare prov på klubben. Det är dock en avgörande skillnad mellan att känna till ”hur det brukar vara” och att veta hur det kommer att vara vid den aktuella tävlingen. Reglerna förutsätter ofta att vissa förhållanden ska vara okända i förväg för de tävlande. Det kan handla om agilitybanans utseende, spårsträckningar, placeringar av sökfiguranter etc. De funktionärer som tjänstgör måste vara medvetna om sitt ansvar att hålla dessa förhållanden okända utanför den krets som måste känna till dem. Arrangörerna har ett stort ansvar för att, i de fall reglerna förutsätter att förarna inte ska vara medvetna om hur arrangemangen ser ut, möjliggöra variation och se till att den möjligheten utnyttjas.

Sanktioner

Ett prov där etiska regler åsidosatts kan förklaras som ogiltigt för en eller flera av deltagarna, resultaten stryks då.

För auktoriserade funktionärer finns möjlighet att (i stigande skala) utdela erinran, utdela varning eller avauktorisera för begränsad tid eller tills vidare. De instanser som kan vidta nämnda åtgärder måste definieras per funktionärskategori (och vid avauktorisering eventuellt också skäl till denna), i de fall det inte handlar om samma instans som ger auktorisationen. Det är förstås önskvärt med analoga bestämmelser för alla provformer i detta avseende.

En arrangör som kan anses ha brustit i sitt ansvar att beakta etiska regler kan fråntas rätten att anordna prov (alla eller vissa typer) under viss tid.